

Hass, alkoss, mentorálj!

Magyarországon az a gyerek tekinthető hátrányos helyzetűnek, aki nem végezte el az általános iskolát és emellett rendszeres szociális segélyre szorult. A nyilvántartott adatok szerint ma Magyarországon a gyermekek 30%-a hátrányos helyzetű, akik között sok a cigány származású. A hátrányos helyzetűek esetében az általános iskola elvégzését illetően ma már 98%-os eredményességről beszélhetünk – állítja *Németh Szilvia*, a Tárki-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Központ szakértője. Elmondása szerint nagyobb gond van azonban a középiskolai előmenetellel. Sokan, még ha el is kezdik, nem fejezik be, nem szereznek középfokú végzettséget. Annak ellenére sem, hogy ma Magyarországon tizennyolc éves korig tart a tankötelezettség. Ezeknek a gyerekeknek nagyobb része roma, akik így szakképzettség nélkül, sokszor magukra hagyatva kerülnek ki az oktatásból. Beiskolázásuk, iskolarendszerbe való betagozódásuk, elfogadásuk és támogatásuk Magyarország jövőjének kulcsfontosságú kérdése.

Az eltérő nemzetiségű, kulturális szokású és etnikai származású népek együttéléséhez a kisebbségi társadalom tagjainak iskoláztatása szükséges, hogy szakmát tanuljanak, majd munkát tudjanak vállalni az adott országban. Beiskolázásukkal kapcsolatosan két, elsősre talán egymástól eltérőnek tűnő elképzelés az uralkodó. Az egyik a multikulturalizmus eszméjéhez köthető integrált oktatás, a másik a nemzetiségi-kisebbségi oktatás.

A multikulturális társadalom eszméje azt feltételezi, hogy az egymással kölcsönhatásban lévő, de önálló kultúrák jobb minőségű társadalmat hoznak létre. Ez az elmélet természetesen azt is feltételezi, hogy a domináns kultúra elősegíti a kisebbségek öntudatának erősítését és törekszik kultúrájának megismerésére. Ez az eszme a tanároktól differenciált oktatást vár el, ami azt jelenti, hogy a tanár osztályon belül differenciál, azaz a tanuló esetlegesen hátrányos helyzetére való tekintettel, olyan feladatot ad, ami a szintjének megfelelő, míg a már ügyesebb gyerekeknél elősegíti a szárnyalást. Természetesen ez alatt mindenki tanulhat a másiktól valamit, és senki nem érzi magát rosszabbul azért, mert gyengébb lenne. Így fejleszteni lehetne a gyerekek interkulturális kompetenciáját, egymás elfogadását és segítségét. Kérdés, hogy a tanár részéről mennyire valósítható ez meg, amikor sem a magyarországi helyzetnek megfelelő sokrétű és specifikus módszertani, sem kielégítő anyagi támogatásban nem részesül. A mai társadalmi folyamatok eredményeképpen a pedagógusi munka ugyanakkor egész embert, vagy még annál is többet kíván. A problémás, hátrányos helyzetű gyerekek száma csak nő, és tanulóként általában egyes megyék településeinek, Budapesten pedig egyes peremkerületek iskoláiban koncentrálódnak.

A nemzetiségi, vagy kisebbségi oktatás bevezetése csodálatos lehetőség arra, hogy az adott nemzetiség megőrizze önállóságát, ápolja, továbbörökítse hagyományait, kulturális szokásait s nyelvét – fennmaradásának alapköveit –, ugyanakkor a többségi kultúrával való együttélésében gazdagodjon, integrálódjon. A német nemzetiségi oktatás Magyarországon tökéletes példája ennek: biztosítja a magyarországi németajkú kisebbség hagyományainak és kulturális szokásainak továbbélését. Ugyanilyen kedvező tapasztalatokról beszélhetünk a ma működő csekély számú roma nemzetiségi iskolával kapcsolatosan is, mint például a pécsi Gandhi Gimnázium, vagy a Kalyi Jag intézményei. Péccett az a tendencia is megfigyelhető, hogy: a programoknak és foglalkozásoknak köszönhetően sikerült olyan vonzóvá tenni a cigány nemzetiségi oktatást, hogy nem cigány származásúak is szívesen tanulnak az iskolában.

Egy alternatíva: az Ösztöndíjprogram

Kertesi Gábor felmérése szerint egy Magyarországon születő cigány származású gyerekek ötvenszer kisebb az esélye, hogy befejezze a középiskolát, mint egy többségi társadalomból származó társának. A roma gyerekek mindössze 22%-a kerül be a felsőoktatásba. A különös választóvív az általános iskolából a középiskolába való átmenet, akkor figyelhető meg egy törés a gyerekek életében. Ehhez alakították ki a roma-programot, ami a szoros és támogató tanár-diák kapcsolaton alapul, és kedvező eredményeket hozott, akár végig is kísérte a gyerek iskolai pályafutását. E program jelenleg futó változata az Útravaló ösztöndíjprogram, amely a hátrányos helyzetű gyerekeket, valamint mentoraikat támogatja egy tanév során. Célja az, hogy a gyerek felsőbb osztályba kerüljön, elvégezze az iskolát, vagy a későbbiekben érettségit szerezzen, esetleg a felsőoktatási tanulmányaihoz kapjon segítséget. Minden iskolatípusban van lehetőség a pályázásra: feltétel a mentorálni kívánt gyermek hátrányos helyzete, és az, hogy napnali rendszerű oktatás keretében tanuljon. Az Út a középiskolába programban jelenleg nyolcezer diák és ezerhatszáz pedagógus vesz részt, de hasonlóan sokan vesznek részt a felsőoktatást megcélzó, illetve a felsőoktatásban résztvevő hátrányos helyzetű gyerekek támogatását elősegítő ösztöndíjprogramban.

Az Út a középiskolába program a Zrínyi iskolában

A pesterzsébeti Zrínyi Miklós Általános Iskolában járunk. Ez az intézmény az iskolabezárások eredményeképp ma már peremkerületi iskolának minősül, miután a környék jellemzően a társadalomból kiszak-

kadt, többnyire segélyekből élő lakossága a belső kerületekből való kitelepítések következtében felduzzadt. Az iskola nem hivatalos adatai szerint a gyermekek nagy része ma már cigány származású, a nem cigány családok gyermekeit inkább más iskolákba viszik. A pedagógusok a megváltozott körülményekre tekintettel nagy erőfeszítéseket tesznek, hogy az utóbbi idők nehézségeinek ellenére megtartsák tanulóikat, megszerettessék velük a tanulást, elősegítsék a továbbtanulásukat. Ezért pályáznak meg minden lehetséges ösztöndíjat, támogatást, mert tanulóik nagy részének nem telik kirándulásokra, színházlátogatásra, sőt sokaknak még a napi étkezésük sincs megoldva, hiszen többen halmozottan hátrányos helyzetű családokból származnak. Ezért dolgozik az iskolában gyermekvédelemmel foglalkozó főállású munkatárs, de pszichológus, gyógypedagógus és fejlesztőpedagógus is segíti a nem ritkán magatartási, vagy tanulási zavaros gyermekek nevelését. Az iskola százkilencvenhat tanulója 95%-a hátrányos helyzetű és negyvenkét gyerek magatartási zavaros. A pedagógus ebben az esetben olyan feladatok elé néz, amelyekre az egyetemeken és főiskolákon egyáltalán nem készítik fel, s amelyhez hatalmas lelkiere, szakmai tudásra van szükség. Erre csak az igazán elkötelezettek képesek. Ők pályáznak az Útravaló ösztöndíjra, amelynek mentor-programja a pedagógusnak négyezer, a tanulóknak háromezer-ötszáz forint havi ösztöndíjat biztosít. Ezért hetente három órát kell külön foglalkozni a gyerekekkel.

A Zrínyi iskolában jelenleg három gyermek vesz részt a mentor-programban, közülük két nyolcadik osztályossal, Dominikával és Renivel beszélgettem arról, hogy milyen élményeik és tapasztalataik vannak ezzel kapcsolatban. *Dominika* nagyon határozott és együttműködő, míg *Reni* egy picit bátortalanabb, de ő is szívesen vesz részt a beszélgetésben. *Dominika* ötödikes, *Reni* hatodikos korától vesz részt a programban. Mindkettőjüknek *Ági néni* a mentora, aki maga is hasonló helyzetből küzdötte fel magát. Ma már többdiplomás pedagógus, aki tíz éve dolgozik mentortanárnéként. Hivatásának, de talán még ennél is többnek, életcéljának tartja a tehetséges gyerekek felkarolását és segítségét, hogy elvégezzék az iskolát, szakmát szerezzenek, s ha lehet, továbbtanuljanak. Az ő számára a mentor-program nem heti három többletórát jelent, hanem napi szintű odafigyelést, gondoskodást a gyerekekről. Megmutatta például, hogy ebben az iskolában délutánra a gyerekek már olyan éhesek, hogy ha délutáni program van az iskolában, ő visz magával szőlőcukrot, nehogy elájuljanak.

Dominika és *Reni* elmondta, hogy a mentor-program leginkább a tanulásban, az órákra való felkészülésben segít nekik, de ennél persze többet jelent, hiszen *Ági néni* kicsit a pótmamájuk is. Saját problémáikkal is hozzáfordulhatnak. Az iskolában elég sok kísértésnek vannak kitéve, és *Ági néni* megbeszéli velük, hogy mi jó, mi nem, s minden helyzetben kiáll mellettük. *Dominika* a délutánjait is a könyvtár-

Dominika, Ági néni és Reni (balról jobbra)

ban tölti, *Ági néni* társaságában. A programban való részvétellel járó ösztöndíjat *Dominika* a februári bált ruhájára gyűjti, *Reni* pedig magára költi, amivel nincsen semmi baj, hiszen fiatal lány, aki természetesen szeret csinosan kinézni. Mindkét lánynak javultak az iskolai eredményei. *Dominika* rendszeresen részt vesz tanulmányi versenyeken, a kerületi matematika versenyen hetedik helyezést ért el. *Reni* álma az, hogy virágboltot nyisson, ezért kereskedelmi iskolába készül, *Dominika* pedig vendéglátóipari szakközépiskolában, majd főiskolán szeretne továbbtanulni. *Ági néni* elmondása szerint ez korábban nem így volt, nagyon sokat számít nekik az odafigyelés, és amennyiben a mentorálás nem folytatódik a középiskolában, a mentorált gyerekeknek körülbelül a fele lemorzsolódik, kihullik az oktatási rendszerből.

A program során pályaválasztási tréninggel, szakkörökkel próbálják kitalálni, mi lenne az a továbbtanulási lehetőség, amelynek során – mert tehetségesek, ügyesek benne – legkisebb az esély arra, hogy távol maradjanak az oktatástól. Mindez kevés azonban akkor, ha nincs olyan felnőtt, aki a gyermek felé fordul és odafigyel rá.

Út Európába

Az öreg kontinens pici országa vagyunk, Magyarország mégis nagy feltalálókat, gondolkodókat és művészeket adott a világnak. Mindez annak köszönhető, hogy a magyar iskolázatásnak jó híre volt, valódi műhelymunka és tehetséggondozás folyt az iskolákban. A tehetséggondozás és a lehetőség azonban nemcsak azoknak jár, akik olyan családba születtek, amelyik megengedheti magának, hogy jó iskolába járassa a gyereket, ahol a gyerek különórákat vehet, külföldön tanulhat.

Ezzel nem azt állítom, hogy a tehetség önmagában nem találja meg az útját, mert erre is van példa, de az is igaz, hogy a tehetséges gyerek üres hassal, odafigyelés nélkül elveszik a mai világban, ahol amúgy is értékválság van. Szükség van *Ági* nénikre, szükség van olyan szakemberekre, akik gyakran saját magánéletükből áldoznak a rászorulóknak, de egy hosszútávon működő komplex, átfogó program nélkül, nem lehet megoldani a kialakult súlyos helyzete-

tet. Nehéz megmondani, mi lehet a megoldás. Mindannyian próbálunk célravezető módszereket találni, és egyáltalán nem biztos, hogy csak egy megoldás van. A megoldások sokszínűsége, egymással kombinálása is jellemző egy ország oktatáspolitikájára. E törekvések közös és egyértelmű célja az, hogy olyanoknak is adjunk lehetőséget a tanulásra, akiknek ez nem magától értetődő, vagy esetleg anyagi körülményeik miatt nem jutnának hozzá. Olyanokat is segítsük hozzá a tanulás fontosságának megértéséhez, akik ezt nem szívják magukba az anyatejjel. Vélemé-

nyem szerint kitűnő példa erre az a – kívülről talán néha szélmalomharcnak tűnő – valójában nagyon fontos munka, ami a Zrínyi Miklós Általános Iskolában folyik. Úgy gondolom, hogy ez a program kiindulópontnak tekinthető, továbbfejlesztésével még sok gyermeket menthetünk meg az elkallódástól. Közös érdekünk. Amennyiben lehetősége van rá, a Zrínyi Miklós Általános Iskola bármilyen segítségnek nagyon örülne.

Szemző Ildikó

BlickPunkt 2010 – Képek versenye

Teltházassal zárult 2010. november 7-én a *BlickPunkt – Képek versenye* a budapesti Múcsarnokban. A Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ (Zentrum) harmadik alkalommal hirdette meg fotópályázatát, melynek témája ezúttal is természetesen a német kisebbség volt. A megmérettetés lehetőséget ad minden hobbi- vagy profi fotós számára, hogy széles körben bemutassa alkotásait, illetve lehetőséget ad a Zentrumnak, hogy fotóanyagot gyűjtsön a német kisebbség múltjáról, jelenéről, ünnepeiről és mindennapjairól. A versenyzők szeptember 20-tól a www.blickpunkt.hu oldalon regisztrálhattak és tölthették fel képeiket három kategóriában: aktuális fotó, archív kép (1950 előtti, felújított képek), képeslap. Az alig másfél hónap alatt óriási volt a forgalom az oldalon, hiszen több, mint 1,2 milliószor töltötték le az oldalakat, 150.000-szer nézték meg a képeket. A közönség több, mint 36.000 szavazatot adott le a 66 versenyző 243 képére, így kategóriánként 10 képet juttatva a döntőbe. Mayer Éva (Barátság folyóirat főszerkesztője), Heinek Ottó (Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke) és Matzon Ákos (képzőművész, Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége Képzőművészeti Szekciójának elnöke) választotta ki végül a kategóriák győzteseit és különdíjasait. Döntésüket az ünnepélyes díjátadón hozták nyilvánosságra, melyre az egész országból érkeztek versenyzők és érdeklődők. A döntőbe jutott képeket kiállították és valamilyen nevezett alkotás egy filmmontázs formájában, élő zenei kísérettel került levetítésre. Ambach Mónika, a Zentrum igazgatója bemutatta a *BlickPunkt 2011 naptárat*, melyben 12 fotó szerepel és még két képeslap is tartozik hozzá, valamint biztosította a jelenlevőket arról, hogy a nagy érdeklődésre való tekintettel és a pozitív visszajelzések hatására 2011. őszén ismét megrendezésre kerül a Képek versenye.

A BlickPunkt 2011 naptár megrendelhető az info@zentrum.hu e-mail címen és a +36-1-373-0933-as telefonszámon.

A zsűri munka közben

Grund Lajos felvétele

Díjazottak

Képeslap kategória

András Katalin: Hartai lányok

Archív kép kategória

Krisch András: A soproni németek kedvelt napilapja az "Oedenburger Zeitung"

Fénykép kategória

Manfred Mayrhofer: Zene öröm

Neue Zeitung különdíj

Melcher Zsanett: Egykor volt...

Barátság folyóirat különdíja

Tóth Evelin: Mi van a szoknya alatt?

Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ (Zentrum) különdíja

Milbich Tamás: Emléklap a kitelepítésről 1946-47

Színes képösszeállításunk a díjazott pályaművekkel hátsó borítónkon látható!